

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Наукова бібліотека
Інформаційно-бібліографічний відділ

***БУЛІНГ – ТЕРИТОРІЯ
НЕНАВИСТІ
(Бібліодайджест)***

Івано-Франківськ
2019

ЗМІСТ

ВІД УПОРЯДНИКА

Розділ 1. БУЛІНГ

Розділ 2. КІБЕРБУЛІНГ

Розділ 3. МОБІНГ

**Розділ 4. АГРЕСИВНА ДИТИНА В КОЛЕКТИВІ.
ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА**

ВІД УПОРЯДНИКА

Одною із найбільш резонансних соціальних проблем сучасного суспільства є булінг. Протистояння індивіда і групи було присутнє завжди в міжособистісних стосунках різних вікових та соціальних груп. Але в наш час це негативне явище набуває загрозливих масштабів і розповсюджується серед дітей середнього та молодшого шкільного віку. Із нечуваною жорстокістю групи підлітків цькують свої жертви з мовчазного схвалення юрби однолітків. Схвильовані батьки, педагоги, психологи та соціальні працівники б'ють на сполох, закликаючи громадськість звернути увагу на масштаби проблеми та долучитись до профілактичних способів її вирішення. Чинниками, які можуть призвести до насильства в дитячому колективі є агресивна та девіантна поведінка певних осіб.

У бібліографічний покажчик увійшли монографії, статті з періодичних та наукових видань з в фондів наукової бібліотеки ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» та Інтернет-джерел.

Матеріали до бібліодайджесту подано за тематичними розділами, а в межах розділів в алфавітному порядку.

Упорядник – бібліограф I категорії *Каруцяк О.Б.*

Булінг – (англ. bully – залякувати, цькувати, задирати) – довготривале (повторюване) фізичне чи психологічне насильство з боку індивіда чи групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо) стосовно індивіда, і що відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у бажаних осіб)

Кібербулінг – пригноблення за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв (пересилання двозначних зображень і фотографій, обзивання, зведення наклепів та ін.).

Мобінг – психологічне насильство, яке полягає в тривалому й систематичному цькуванні працівника в колективі, сексуальному домаганні, психологічному тиску на нього з метою подальшого звільнення.

Законодавча база

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» № 2657–VIII від 18 грудня 2018 року м. Київ. – Інтернет ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>. Дата звернення 28. 02. 2019.

73. Яремчук В. Психокорекційна робота з підлітками – соціальними сиротами, схильними до девіантної поведінки / В. Яремчук // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ, 2013. – Вип. 18., Ч. 2. – С. 60–68.

74. Яшник С. В. Дослідження девіації, як суб'єктивної моделі поведінки студентської молоді / С. В. Яшник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Педагогіка. Психологія. Філософія. – К., 2012. – Вип. 175, Ч. 1. – С. 293–300.

64. Тимошенко В. І. Агресивна поведінка : її сутність та причини / В. І. Тимошенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 6. – С. 55–63.
65. Федоренко Т. Профілактика агресивності та насильства в школі / Т. Федоренко // Директор школи. Шкільний світ. – 2012. – № 3. – С. 38–64.
66. Хомік В. С. Агресія у різних юнацьких і дитячих когортах: дослідження в українській психології / В. С. Хомік // Практична психологія та соціальна робота. – 2007 – № 8. – С.4–13.
67. Шалагинова, К. С. Мир относится к тебе так, как ты относишься к миру. Профилактика детской жестокости в подростковом возрасте / К. С. Шалагинова // Русская Школа. – 2014. – № 5. – С. 47–52.
68. Шенкевич, О. М. Детермінанти виникнення девіантної поведінки ; аналіз теоретичної досліджень / О. М. Шенкевич // Науковий потенціал вищої школи : збірник наукових праць. – Миколаїв, 2008. – С.206–210.
69. Юрчик О. Гуманістичні засади психопрофілактики шкільного насильства / О. Юрчик // Психологія особистості : наук. журнал. – Івано-Франківськ, 2013. – № 1 (4). – С. 194–203.
70. Юрчик О. М. Система роботи щодо запобігання шкільного насильства серед учнів початкових класів / О. М. Юрчик // Аксіопсихологія людської деструктивності : від анатомії до профілактики : моногр. / за ред. З. С. Карпенко. – Івано-Франківськ, 2016. – С. 124–142.
71. Юрчик О. М. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, схильних до насильства / О. М. Юрчик // Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави : тези доповідей та повідомлень учасників Міжн. наук.-практ. Конф. 22 лист. 2013 р. / упоряд. З. Р. Кісіль. – Львів, 2013. – С. 615–618.
72. Юшко О. В. Упровадження досвіду організації профілактики девіантної поведінки учнів в умовах сучасної школи / О. В. Юшко // Освіта Донбасу. – 2011. – № 6. – С. 38–42.

Розділ 1 БУЛІНГ

1. Абсалямова К. Особливості соціального статусу соціальних ролей та альтруїзму у підлітків, що використовують булінг у відносинах (шкільне цькування) / К. Абсалямова, О. Луценко // Соціальна психологія. – 2013. – № 1. – С. 65–76.
2. Алексеенко Т. Ф. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості / Т. Ф. Алексеенко // Шлях освіти. – 2012. – № 2. – С. 12–17.
3. Беляєва О. Булінг у шкільному середовищі. Теорія і практика / О.Беляєва // Психолог. – 2017. – № 17–18(вер.). – Вкладка. – С. 1–16.
4. Бочавер В. Опросник риска буллинга (ОРБ) / В. Бочавер // Вопросы психологии. – 2015. – № 5. – С. 146–157.
5. Бовть О. Б. Проблеми шкільної віктимізації та її запобігання / О. Бовть // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 4. – С. 105–116.
6. Булінг, або шкільне цькування: виклики та протидія // Безпека життєдіяльності. – 2018. – № 11. – С. 29.
7. Веленко А. Протидія булінгу. Заняття з елементами тренінгу для учнів 5–10-х класів / А. Веленко // Психолог. – 2018. – № 3–4. – С. 50–57.
8. Дузь Ю. І знову булінг. Визначаємо та караємо / Ю. Дузь // Дзеркало тижня. – 2018. – № 40. – С. 15
9. Котляр А. Булінг. Із широко розплющеними очима : [насильство над дітьми в школі] / А. Котляр // Дзеркало тижня. – 2018. – № 30. – С. 1, 11
10. Вишневская В. И. Феномен школьной травли : агрессоры и жертвы в российской школе / В. И. Вишневская, М. Л. Бутовская // Этнографическое обозрение. – 2010. – № 2. – С. 55–68.
11. Корнієнко І. Насильство в молодіжному середовищі та основні причини що його породжують / І. Корнієнко, І. Горбач // Педагогічна думка. – 2007. – № 3. – С. 15–18.
12. Кіричевська Є. В. Насильство в загальноосвітніх навчальних закладах: стратегії подолання / Є. В. Кіричевська

// Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 8. – С. 4–10.

13. Рудь Л. Насилля і жорстокість в учнівському колективі /Л. Рудь // Психолог. – 2011. – жовт. (№ 39). – С. 17–20.

14. Соловійова Н. Бійки і травматизм у школі / Н.Соловійова // Психолог. – 2012. – №6 (бер.) – С. 22–25.

15. Фразер Д. Булінг: звичайне явище, що руйнує психіку / Д. Фразер, Р. Курвін // Біологія. – 2015. – № 34–36. – С. 28–33.

16. Иванова Е. Уроки жестокости. Травля сверстников в подростковой среде стала серьезной проблемой в украинских школах и вывела страну по этому "предмету" в мировые лидеры / Е. Иванова // Новое время. – 2018. – № 17. – С. 40–42.

17. Шуміло О. О. Щодо видів визначення видів насильства серед учнівської молоді / О. О. Шуміло // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. праць. – Х., 2014. – вип. 27. – С. 301–311.

18. Якименко С. І. Психолого-педагогічні засади виявлення та подолання насилля у підлітковому середовищі: навч.-метод. посібник / С. І. Якименко, І. А. Хозраткулова. [Рек. МОН України]. – К. : Слово, 2015. – 232 с.

19. В Україні набув чинності закон про протидію боулінгу. – Інтернет ресурс. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/10414296-v-ukrajini-nabuv-chinnosti-zakon-pro-protidiyu-bulingu.html>; <https://pedpresa.ua/196889-nabuv-chynnosti-zakon-shhodo-protidyiy-bulingu.html>. Дата звернення 27. 02. 2019.

20. Що таке "булінг" та чому про нього треба знати всім батькам: пояснюють у центрі соціальних служб. – Інтернет ресурс. – Режим доступу: <https://bilyayivka.city/read/card/3080/scho-take-buling-ta-chomu-pro-nogo-treba-znati-vsime-batkam-poyasnyuyut-u-centri-socialnih-sluzhb>. Дата звернення 28.02. 2019.

54. Коломієць О. Агресивність особистості: вроджена і набута: спроба філософського аналізу / О. Коломієць // Вища освіта України. – 2011. – № 4. – С. 62–68.

55. Коломієць О. Г. Психологія агресивності : соціальний контекст / О. Г. Коломієць // Гілея. – 2012. – № 1. – С. 304–310.

56. Котова І. С. Тренінгове заняття для класних керівників та батьків. Тема. Профілактика агресії у дітей / І. С. Котова // Зарубіжна література в школах України. – 2014. – № 11. – С. 56–59.

57. Лоренц К. Так называемое зло. К истокам агрессии / Конрад Лоренц ; пер. И. Андрущенко. – К. : Знання, 2011. – 351 с.

58. Майстренко І. Феномен прихованої агресії у взаємодії (конфліктологія, агресивна поведінка) / І. Майстренко // Практичний психолог: Дитячий садок. – 2015. – № 2. – С. 44–50.

59. Паркулаб О. Г. Екзистенційний підхід до психологічної профілактики і корекції дитячої агресивності / О. Г. Паркулаб // Аксіопсихологія людської деструктивності : від анатомії до профілактики : монографія / за ред. З.С.Карпенко. – Івано-Франківськ, 2016. – С. 172–192.

60. Пліско Є. Ю. Сутність і зміст соціально-педагогічної реабілітації агресивних підлітків / Є. Ю. Пліско // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2012. – № 4. – С. 49–53.

61. Плєскановська А. Попередження та корекція агресивності: [психологічний тренінг для учнів молодших класів] / А. Плєскановська // Відкритий урок. Розробки, технології, досвід. – 2011. – № 4. – С. 26–32.

62. Соболук К. В. Профілактика агресивності дітей сільської школи засобами бойових мистецтв / К. В. Соболук, С. О. Кубіцький // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Педагогіка. Психологія. Філософія / редкол.: Мельничук Д. О. (відп. ред.) та ін. – К., 2013. – Вип. 192, Ч.2. – С. 157–165.

63. Татарин, Н. Ю. Корекція агресивності у молодшому шкільному віці / Н. Ю. Татарин // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 3. – С. 48–52.

/ О. С. Дронова // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 10. – С. 67–73.

44. Дутка І. Робота з дітьми групи ризику: до питання класифікації відхилень у поведінці дошкільників / І. Дутка // Освітній простір України: наук. журнал. – Івано-Франківськ, 2014. – Вип. 3. – С. 102–104.

45. Ениколопов С. Н. Психометрический анализ русскоязычной версии Опросника диагностики агрессии А. Барса и М. Перри. / С. Н. Ениколопов, Н. П. Цибульский // Психологический журнал. – 2007. – № 1. – С. 115–124.

46. Жила В. Агресивність школярів як причина виникнення конфліктів / В. Жила // Початкова школа. – 2013. – № 3. – С. 57–59.

47. Кірейчев А. В. Дослідження готовності вчителів початкових класів до профілактики і корекції проявів дитячої агресивності / А. В. Кірейчев // Дефектологія. – 2012. – № 1. – С. 32–35.

48. Карпінська Т. Основні методи та прийоми попередження і контролю агресивної поведінки / Т. Карпінська // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 104–110.

49. Качмар О. В. Дитяча та підліткова агресія як об'єкт освітнього впливу : спроба філософської концептуалізації / О. В. Качмар // Гілея. – 2017. – № 6. – С. 112–119.

50. Квятковська Г. Агресія і агресивність молоді – причини та наслідки / Г. Квятковська // Педагогічна думка. – 2010. – № 2. – С. 12–16.

51. Кириленко В. Корекційна робота психолога та соціального педагога /соціального працівника з профілактики й подолання агресивної поведінки молодших школярів / В. Кириленко // Початкова школа. – 2018. – № 1. – С. 54–56.

52. Коломієць О. Г. Вплив мас-медіа на особистість як одна з причин розвитку агресії особистості / О. Г. Коломієць // Гілея. – 2015. – № 3. – С. 252–256.

53. Кльоц Л. А. Профілактика агресивної та жорстокої поведінки серед неповнолітніх та молоді / Л. А. Кльоц, Н. О. Носок, Т. Й. Шугай // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 6. – С.19–25.

Розділ 2 КІБЕРБУЛІНГ

21. Кулик Є. В. Кібербулінг як педагогічна проблема / Є. В. Кулик, Н. М. Дайнека // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. – Чернігів, 2010. – Вип. 80. – С. 139–142.

22. Вітюк Н. Кібербулінг як загроза психологічній безпеці особистості школяра / Н. Вітюк // Вісник Прикарпатського університету. Сер. : Філософські і психологічні науки – Івано-Франківськ, 2015. – Вип. 19. – С. 129–138.

23. Крученко С. Кібербулінг як одна із форм психологічного насилля / С. Крученко // Вища школа. – 2017. – № 12. – С. 70–81.

24. Кугутяк Н. Особливості самопрезентації підлітка в середовищі віртуального спілкування: причини кібербулінгу / Н. Кугутяк // Збірник наукових праць. Сер. : Філософія. Соціологія. Психологія / Ред. кол.: Л.Д. Заграй (гол. ред. кол.), О.А. Ліщинська, В.К. Ларіонова та ін. – Івано-Франківськ, 2014. – Вип. 19, Ч. 1. – С. 55–63.

25. Цяцько А. Віртуальні бої : цькування школярів відбувається не в шкільних коридорах, а на сторінках у соцмережах:[територія ненависті] / А.Цяцько//Освіта України. – 2012. –10 січ. – № 1–2 (1272) – С. 9.

26. Кібербулінг: загроза ХХІ століття. – Інтернет ресурс. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/kiberbuling-zagroza-hhi-stolittya>. Дата звернення 28.02. 2019.

Розділ 3 МОБІНГ

27. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посібник / Н. М. Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. [Рек. МОН України]. – Київ : Каравела, 2011. – 296 с.
28. Боглюкова І. Моббінг: [будь-яка форма психологічного гноблення, переслідування на робочому місці] / І. Боглюкова // Директор школи. Шкільний світ. – 2010. – № 12. – С. 15–18.
29. Завалевський Ю. Формування конкурентоспроможного фахівця – одне з головних завдань сучасного вищого навчального закладу / Ю. Завалевський // Вища школа. – 2015. – № 11–12. – С. 7–18.
30. Качмар О. Види й форми агресії: (активна та пасивна, вербальна та невербальна, насильство в сім'ї, тролінг, мобінг) / О. Качмар // Феномен агресії в соціокультурній динаміці: соціально-філософський аналіз: монографія / О. В. Качмар. – Івано-Франківськ, 2017. – С. 117–201.
31. Колодей К. Моббінг. Психотеррор на рабочем месте и методы его преодоления / К. Колодей. – Харків : Гуманитарний Центр, 2007. – 366 с.
32. Федорова А. С. Ефективна взаємодія у колективі як важлива складова формування корпоративної культури підприємства / А. С. Федорова // Економіка АПК. – 2015. – № 11. – С. 118–125.
33. Мобінг: поняття, види, причини, наслідки, профілактика, як боротися.... – Інтернет ресурс. – Режим доступу: <http://mykniga.com.ua/biograph/mobing-ponyattyu-vidi-prichini-naslidki-profilaktika-yak-borotisy.html>. Дата звернення 28.02. 2018.

Розділ 4 АГРЕСИВНА ДИТИНА В КОЛЕКТИВІ. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА

34. Бацылева О. В. Психосоциальные аспекты феномена агрессии / О. В. Бацылева // Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – № 3. – С. 166–175.
35. Білопола В. Психолого-педагогічний супровід дитини з агресивною поведінкою в дошкільному закладі / В. Білопола // Практичний психолог : Дитячий садок. – 2015. – № 3. – С. 20–28.
36. Бичковська Г. Агресивна дитина. Запобігання та обмеження проявів / Г. Бичковська // Психолог. – 2018. – № 5–6. – С. 32–34.
37. Булгакова О. М. Профілактика агресивного поведіння підлітків / О. М. Булгакова, Н. Ф. Врачинская // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 12. – С. 38–40.
38. Буркова, В. Н. Насильственные компьютерные игры и проблемы агрессивного поведения детей и подростков / В. Н. Буркова, М. Л. Бутовская // Вопросы психологии. – 2012. – № 1. – С. 132–140.
39. Волянська О. В. Проблема агресивної поведінки підлітків: фактори та механізми соціалізації / О. В. Волянська // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" : зб. наук. праць. Сер. : Соціологія – Харків, 2016. – Вип. 3 (30). – С. 117–134.
40. Гачкало С. Причини агресивності в підлітків / С. Гачкало // Відкритий урок. Розробки, технології, досвід. – 2013. – № 3. – С. 35–36.
41. Гнатенко П. И. Агрессия и природа человека / П. И. Гнатенко // Психология агрессивности человека : монографія / П.И.Гнатенко. – К., 2017. – С. 48–90.
42. Дронова О. С. Теоретико-прикладні засади профілактики та корекції агресивної поведінки неповнолітніх / О. С. Дронова // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 7. – С. 57–60.
43. Дронова О. С. Емпіричне дослідження агресивної поведінки неповнолітніх у контексті схильності до ризику